

Libris

Respect pentru oameni și cărți

RO

Maria Cosmina Dragomir

Arte vizuale și abilități practice

Ghid de predare integrată
a artelor plastice și a lucrului manual
în grădinițe și școala primară

Semestrul I

București • 2017

Arte vizuale și abilități practice

**Ghid de predare integrată
a artelor plastice și a lucrului manual
în grădinițe și școala primară**

semestrul I

...pentru copiii preabine ascunși în dascăli, părinți și bunici

Mulțumim copiilor ilustratori ai paginilor introductive sau finale:

Pg. 1: Matei Cadariu

Pg. 3: Miriam Dragomir

Pg. 4-5, autori portrete: Maria Stanciu, Adriana Rusu-Sadovei, Filip Gheorghe-Tănase, Ioan Dragomir, Sofia Gheorghe-Tănase, Maria Scripcariu, Eugeniu Barbu, Pavel Dragomir, Andrei Oprea, Iustina Vasile, Clara Păcleșan, Ileana Stanciu, Ioana Mitu, Miriam Dragomir

pg. 6: Alexandra Aramă

Copertă: Megan Paice

Arte vizuale și abilități practice

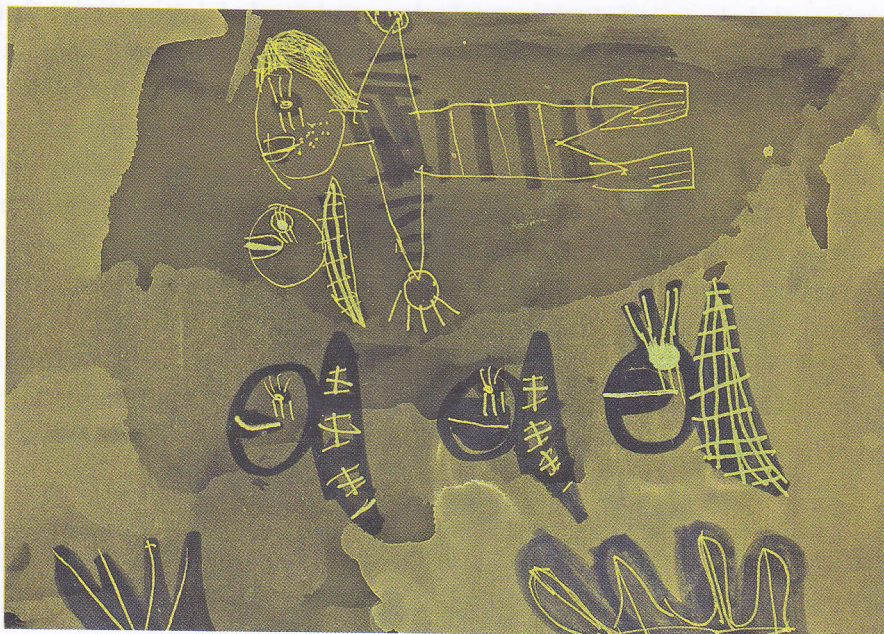
Ghid de predare integrată a artelor plastice și a lucrului manual în grădinițe și școala primară

Dezvoltare de concept, indicații metodologice

Manualul pe care îl lansăm ca instrument de lucru cu copiii de grădiniță – sau, după caz, din clasele primare – va conține teme incluse inițial în aria **artelor vizuale** (plastice și decorative), pe de o parte, și pe cele ale **activităților practice** (lucru manual), pe de altă parte, deoarece, în realitate, aceste obiecte de studiu sunt foarte greu de separat. Prezentarea lor într-o viziune nouă, integrată, la sugestia Ministerului Educației Naționale, va facilita copilului dezvoltarea gândirii, extinderea posibilităților sale de comunicare prin imagine și gest artistic, bazându-se pe potențialul trăirii și expresiei.

Deși acest tip de implicare poate părea inițial doar o formă de relaxare, care să îndepărteze tensiunile, frustrarea, prin descătușarea libertății și creativității – el este un proces psihic și neurologic extrem de complex. E esențial să se desfășoare în condiții optime la această vârstă a copilului, întrucât îl pregătește să interacționeze cu toate celelalte materii școlare – și, chiar mai mult, cu provocările vieții înseși. Exersarea memoriei, formarea abilităților artistice și a celor legate de manualitate, dexteritate, kinestezie, antrenează creierul, dezvoltând simultan *exprimarea verbală și gestuală*, sprijinind *achiziționarea scrisului și a cititului*. Prin artă se realizează cu măiestrie esențiala *dezvoltare personală, educația civică și morală*. De asemenea, tipul de gândire artistică propune cu naturalețe exerciții în primirea și înțelegerea abstractului (*geometria, matematica*), inițiază copilul în cunoașterea legilor ce guvernează natura (*biologia, anatomia, fizica, astronomia*) sau în perceperea esenței celorlalte arte (*muzica, poezia, teatrul, coregrafia, cinematografia*). Aceasta pentru că cele trei valori umane fundamentale – **binele, adevărul și frumosul** – rămân mereu împletite, copilul nedespărțindu-se de ele, oricare palier al realului l-ar traversa.

Instrumentul didactic de față propune în explorarea lumii o **abordare spirituală, creaționistă, integrată blând într-un context ludic**. Din experiența de părinte și educator am observat ușurința cu care copilul își apropie și asimilează conceptele în măsura în care acestea îi apar drept fenomene familiare, atunci când își poate imagina și își poate personifica un Creator ca prim motor al Universului.

Maria Stănciugelu

Această atitudine completează armonios ceea ce s-a concluzionat cercetând acest domeniu atât de vast al creativității infantile: talentul, sensibilitatea, empatia, unicitatea expresiei lăuntrice, ineditul exteriorizării, originalitatea în redarea formală, nevoia de a nota achizițiile din plan cognitiv, impregnându-le pe diverse suporturi în viața de zi cu zi, ușurința de a deprinde un meșteșug, îndemânarea, respectul față de tradiție – toate sunt etape de însușire ale aceleiași ocupații esențial umane: cea de a desăvârși materia, investind în gestul artistic gândire și afecțiune.

Competențele generale vizate, care jalonează achizițiile de cunoaștere și de comportament ale elevului pentru întreg ciclul preprimar și primar au ca etape, pe ani de studii, **competențele specifice**. Acestea sunt:

1. Explorarea de mesaje artistice exprimate în limbaj vizual într-o diversitate de contexte familiare

Competențe specifice:

- Sesizarea semnificației unui mesaj vizual simplu, exprimat printr-o anumită secțiune artistică, care reflectă un context familiar copilului
- Observarea liniei, a punctului și a petei de culoare în ipostaze recunoscutibile în spațiul înconjurător
- Manifestarea curiozității față de explorarea de mesaje artistice simple, exprimate vizual.

2. Realizarea de creații funcționale sau estetice utilizând materiale și tehnici elementare diverse

Competențe specifice:

- Observarea unor caracteristici importante ale materialelor întâlnite în mediul familiar
- Manifestarea liberă a ideilor și a trăirilor personale, apelând la forme de exprimare specifice artelor
- Realizarea de aplicații, compoziții, obiecte, construcții ușor de montat, pe baza interesului direct
- Transformarea unui material prin tehnici simple
- Descoperirea utilității obiectelor realizate prin efort propriu
- Participarea la activități integrate adaptate nivelului de vârstă în care se asociază elemente de exprimare vizuală, muzicală, verbală, kinestezică.

Pentru realizarea lor, dorim să venim în întâmpinarea profesorilor din cadrul învățământului primar *prin acest instrument de lucru*, oferind exemple de *activități de învățare* care să pună consecvent în lumină izbânzile copiilor. Prin acest manual ne propunem să deschidem un evantai creativ de strategii didactice care se vor adapta, bineînțeles, diferitelor contexte de învățare.

Exemplele de lecții au valoare orientativă, ele pot fi adaptate, schematizate sau dimpotrivă, îmbunătățite, ținându-se cont de vârsta civilă și psihică a fiecărui copil, de interesele, ideile și posibilitățile acestuia, de mijloacele și materialele pe care le are la dispoziție, bineînțeles, raportându-ne mereu la specificul disciplinei. Toate acestea presupun personalizarea demersului didactic, prin implicarea activă și afectivă a profesorului de la clasă, sprijinit îndeaproape de părinți și aflat într-o permanentă comunicare cu aceștia.

Conținuturile învățării pentru cele două domenii integrate sunt centrate pe următoarele secțiuni:

- Desen
- Pictură
- Modelaj
- Textile și hârtie
- Construcții
- Foto-video

Pentru **evaluare** (gândită ca activitate de învățare), vom avea în vedere monitorizarea evoluției fiecărui copil în contextul achizițiilor sale, iar nu prin comparație cu ceilalți copii. Vom adopta metode moderne – precum observarea sistematică a comportamentului școlarului, portofoliul, realizarea de proiecte în care să-și valorifice rezultatele în plan cognitiv și practic, să-și afirme valorile sau să-și exprime atitudinile, în contexte familiare, ideal sincretice.

Fiecare copil va fi încurajat în activitatea de învățare și evaluare să-și manifeste originalitatea și să-și motiveze liber alegerile și va fi felicitat pentru progresul său. Se va pune accent pe recunoașterea experiențelor de învățare și a asimilării competențelor dobândite, în cadru informal sau nonformal. De asemenea, este bine de conștientizat faptul că mereu, în cazul copiilor și cu precădere la materiile artistice, *este important procesul, și nu produsul*. Așadar, nu se va nota producția artistică finală, ci implicarea, asumarea experienței de învățare.

Cum gestionăm, așadar, lecțiile? În cadrul întâlnirilor se propun **unități de învățare**, care conțin de obicei și **teme plastice**. Tema e ambalată atractiv, pentru a fi oferită micuților într-o poveste, într-un jurnal de călătorie sau într-o serie de experimente prin care el învață anumite conținuturi obligatorii.

În ceea ce privește primul an de studiu, informațiile de bază vor fi prezentate preșcolarilor sau școlarilor în termeni simpli, urmând ca în anul următor să fie dezvoltate, adaptându-se limbajul și cerințele vârstei psihice a copiilor. Precizările terminologice la grădiniță sau clasa pregătitoare nu sunt obligatorii.

Detaliile li se vor oferi atunci când ei le cer, fără a se pune nicio presiune asupra elevilor. Ele apar orientativ în text, ca un cufăr cu comori ascunse, ca să le avem în eventualitatea în care copiii extrem de pasionați ne vor chestiona suplimentar. În fiecare grup este cel puțin un copil care vrea și cere mai mult! Ei oricum ne provoacă perpetuu, și la sfârșitul fiecărei zile de școală trebuie, ca adulți, să alergăm pentru ei la enciclopedii și dicționare, să le putem oferi răspunsuri la întrebări uimitoare! Pentru astfel de curioși propunem și câteva lecții facultative, marcate ca atare.

Așadar, **temele plastice** (conținând zestrea cognitivă de asimilat) sunt aceleași pe parcursul primilor ani de școală și e necesar să fie rezolvate prin *aplicații practice*, prin intermediul unor *subiecte ale lucrărilor* copiilor. Desigur, la decizia dascălului, o unitate de învățare se poate preda, aplica, fixa și, la final, evalua pe parcursul *mai multor ore de studiu*. În unele zile dezvoltăm jocuri, în altele întreprindem cercetări științifice, în altele deprindem meșteșuguri, în altele dăm probe de măiestrie.

Ceea ce vă sugerăm este o paletă de idei care, calitativ și cantitativ, ar trebui să fie îndeajuns, acoperind numărul de întâlniri stipulate în structura acestor ani școlari. Conceptul conținuturilor de învățare este concentric. În cazul fiecărei unități propuse am menționat cel puțin trei variante de subiecte pentru aplicațiile practice (atunci când sunt recomandate). Sunt tipărite în culori diferite, în funcție de gradul de dificultate: **albastru** este varianta mai simplă, care se va aborda la grădiniță sau la clasa pregătitoare, **verde** este varianta de dificultate medie, care se va putea lucra la clasa I și a II-a, iar **violet** e varianta mai complexă, care poate fi propusă în cadrul claselor a III-a și a IV-a.

Provocările cărții pot fi luate în serios acasă împreună cu mami sau tati! Ar fi nemaipomenit ca și ei să fie antrenați, măcar din când în când, într-o frumoasă investiție de timp împreună cu copilul. Ce surpriză ar fi să aflăm că astfel de părinți există ascunși printre noi! Exact acest gen de lucrări așteptăm cu emoție să fie primiteku la adresa de e-mail a editurii, în vederea ilustrării altor cărți de copii... Ele ar fi cel mai sublim dar... și semn că semințele presărate de cartea noastră au prins – și țâșnesc muguri!

Vă mulțumim pentru încredere. Pentru dragoste. Pentru alegere. Pentru prilejul pe care ni l-ați oferit de a interacționa și a vă îmbrățișa, prin file, miracolul pe care l-ați născut în lume.

Echipa de redacție

Unități de învățare

'LING W

Arta ca regăsire

Despre joc ca activitate de învățare

Această lecție este (surpriză!) dedicată părinților. Profit de faptul că metodologia propusă de Minister ne-o cere (din fericire), și voi anunța că, în cadrul acestui concept, am desemnat ca tocmai prima oră de artă să se desfășoare cu colaborarea și participarea părinților! Prin urmare, doamnelor și domnilor, aveți onoarea de a vă pregăti. Orice pedagog, indiferent de materia pe care ar preda-o, nu știu dacă vă imaginați, dar înainte de orice lecție din an își face temele. Ne pregătim conștiincios pentru copiii domniilor voastre, citim, ne punem la punct cu ultimele noutăți, căutăm, sortăm materiale didactice... Dacă urmați pașii indicați aici (doar aveți în mână un manual!) veți reuși o activitate impecabilă. Primul lucru, documentarea. E despre joc. O publicăm mai jos.

Așadar, parcurgeți încă de acasă textul ce urmează, după care veți primi noi indicații:

În momentul de față, copilul are nevoie vitală de reîntoarcerea la joc – pentru că, în aceste vremuri, jocul copilăriei sale a fost furat și înlocuit cu surogate care funcționează cu fisă și se opresc după câteva minute. În timpurile moderne, părinții se luptă din răpuzi „să umple timpul” copilului, plătind pentru asta sume astronomice.

Jocul a devenit, din activitate nelucrative prin excelență, o afacere care produce bani. În vremea copilăriei noastre, tocmai orele lungi de așteptare și teama îmbrățișării plictisului ne erau profesor de creativitate. Întorși de la lucrul istovitor, părinții ne găseau legănând în brațe bebeluși din pănuși de porumb sau împlețiți din fire de pipirig, netezindu-le părul de mătase prelungă și croindu-le cântece de leagăn (scoteam dintr-un foc o „activitate integrată” cu dramă, artă, meșteșug, poezie și muzică, fără trainer, fără animator). Ne coseam singuri păpuși din cârpe, iveam păsări din vreascuri și măciulii de mac, turme din lutul sclipitor, pudrat cu cuarț, pe care-l vărsa ploaia în ogradă.

Le simțeam personajelor chipurile acolo, nu trebuia decât să întărim câteva volume, ca de îndată să le eliberăm vii și să le admire toată lumea cu uimire. Din câteva tușe aveam o jucărie nouă! Căutam expresivitatea în materie; vietățile ni se revelau singure. Procesul decurge la fel în orice context, și azi. Continuă cu naturalețe, întrucât, la bază, totul derivă din aceeași ocupație a minții noastre, chiar dacă cel care creează are o vârstă foarte fragedă. Este vorba despre o modalitate de redare a înțeleșurilor formei semnificante, ca expresie a condiției umane.

Copilul și dorurile lui de frumos zidite în ADN au rămas neschimbate de la nașterea lumii. Diferența între timpul nostru și cel de acum e că noi aveam acces la apă, la țărână și glod, la buruiene și copaci, la pietre, licheni, mușchi, frunze, paie, pene, la colb și bălegar! Mângâiam iepuri, arici și găini,

iar nu tablete... Aveam, la atingerea de ele, trăiri intense. Și o libertate nedefinită de niște... pereți. Oameni buni, din patru în patru ani ploua cu cărăbuși!

Ei, în schimb, sunt copii de gresie salubă. Căroră li se fierb jucăriile, vesela, lenjeria de pat, straiete! Creștem o generație de copii-de-mochetă, care se mișcă într-un univers măsurabil în câțiva metri pătrați. Un univers restrâns și... fierț!

Or, copilul are nevoie esențială de înțelegerea lumii prin senzorial, are nevoie de mișcare și de acțiune, de regăsirea voluptății dialogării cu elementele naturale. De bucuria cufundării mâinilor în argilă, în sacul cu grăunțe, în pulbere, de scârțâitul de greiere al peniței cu tuș pe obrazul hârtiei, de ascuțitul bețișorului de desenat schițe, de faptul că la apăsarea pensulei, pânza îi răspunde cu o vibrație elastică. De încântarea strălucirii acuarelelor vii prelinse pe desen. De mirosul de poveste care se ridică în aer când desfaci borcanele cu vopseluri!

Un bun prilej este să-l încurajăm să se exprime într-un tărâm care, în vremurile de azi, le permite încă o astfel de întâlnire plină de fior: în ceea ce noi, cei mari, numim artă. Și să-i lăsăm și lui la îndemână toate aceste materiale surprinzătoare cu care arta lucrează.

...Acum le veți preda o temă.

Tema de astăzi este să vă amintiți, să reorganizați în minte și să le povestiți despre un joc din propria copilărie. Mai mult: jocul dumneavoastră preferat.

Trebuie să vă fi plăcut unul. E posibil să mai aveți printr-o lădiță secretă până și bilele de sticlă care vă umpleau buzunarele în școala primară! Eu le mai am. Scoateți-le! Sau redeseñați tabla de țintă! Eu alaltăieri i-am învățat pe ai mei cum se sărea „cafeluța” pe nivele de dificultate, la elastic. Eram un săritor de elastic neîntrecut, acum treizeci de ani!

Rememorați regulile unui joc, transmiteți-le copilului și jucați-vă cu el. Nu bănuți ce energie îi veți dăru! Dacă v-a venit ideea să vă întâlniți la școală cu doamna, mai mulți, mămică și tătică, e nemai-pomenit! Puteți prezenta pe rând diverse jocuri de demult și să le jucați cu toți copiii.

La final, ascultați-le întrebările și... povestiți! Povestiți-le și seara, acasă. Vorbiți-le mult. Le e mult mai foame de amintirile dumneavoastră decât de ceea ce le-ați adus după o zi de muncă de la hiper-market.

Comuniunea și comunicarea fac minuni.

Vor iubi școala, dacă lecțiile încep astfel.

Așa ar trebui să fie toată școala, toată învățarea. Un joc pe care cel mare îl dă mai departe, când nu mai are elasticitate să sară.

Vă îmbrățișez.

Aveți încredere în noi – și în ei.

Conservare. Presare

„Comorile” se păstrează în *visterii*. Nu știu dacă ați înțeles asta de la cei mari ai casei (ar fi trebuit să vă spună!), dar există o coincidență: de cele mai multe ori, *vistierii* sunt *niște caiete* sau *niște cărți*.

Ce-ar fi să luăm degrabă unele și să ascundem în ele comorile noastre? Dacă o să conservăm așa o parte din materialele pe care le-am colecționat din natură, ne-ar putea fi de ajutor mai târziu. Pe măsură ce ne vin idei, ne vom putea aproviziona din ele, dacă le avem ordonate undeva.

De aceea, e bine ca fiecare dintre noi să avem o *grădină suspendată*, măcar una suspendată în... bibliotecă. Eu am! Pot să mă bucur iarna de petale subțiri, presate, iar primăvara de frunze aurii. Cum să faceți și voi la fel?

Bobitele, semințele și toate trofee zburătoare din copaci se păstrează în cutii închise – dar prin care să poată respira. Cum ar fi cutiuțele de carton, cu capac. Sau săculeții de pânză, strâns legați la gură.

Și asta pentru că ele, în timp, continuă să se usuce (conțin apă care are încă nevoie să se evapore) și trebuie ferite de insectele pofticioase, ca să nu-și legeze culcuș înăuntru.

Frunzele se simt nespuse de bine în cearșafurile cu litere ale cărților vechi, între coperte severe și groase. Și florile, întocmai.